

LEGEND OF SERUAInvestigator: Miliana. RInformant: Etuate Ratubuli.....54yrs, Serua Is, Serua.ULUTAGA: NAI TALANOA KEI SERUA ENA GAUNA MAKAWA SARA.

- Sa vinaka ko iratou na neitou qase me tekivu sara mai na turaga veitacini ka ratou kawa vakaturaga ka ratou ka vakatokai tiko meratou Vunivalu, na nodratou i dewadewa mai. Ko iratou ogo na tinadratoou na marama ni Navatulevu mai Nadi, ka tamadratoou ko Tuivanuakula tinadratoou na marama ni Navatulevu Nadi. Eratou ka sucu toluotlu mai kea na turaga veitacini ogo, ena nodratou sa biuta mai kina meratou sa gole mai sa qai tiko yani ka biu laivi tiko yani kina ko koya ka gone mai Nadele mai Nadi sa veisau toka na koro koya me yacana toka ena gauna ni kua ko Korobebe. Eratou sa mani lako mai na turaga veitamani na Naulumatua, okoya ka tarava ko tamadratoou vata kei tinadratoou. Ia sa mani sese toka ga vei au na yacanituraga ko koya ka gone veiratou ka sa tiko mai Nadele, me yacova toka ni kua. Eratou lako mai ogo eratou sa mai tiko vata sara e Korolevu, ena yasana vakaturaga ko Navosa. Eratou mai toka e kea ka mai tokatoka ka mani gade ena dua na siga ko tamadrau ki loma ni veikau ka sa qai raica mai kina ko tamadrau edua na manumanu levu mai veikau ka dau yacana tu na Qiqi, qai kauta mai qai solia vei Qorovarua okoya ka tarava na Naulumatua.

- Ka qase veirau ko tubuna ka gone ko Qorovarua. Sa mani solia na manumanu vei Qorovarua sa qai vakanene koya ka qase me nona na manumanu. Sa qai taura ko tamadrau ka solia vei tubuna, qai vakabutubutu tale ko koya ka gone, sa qai taura tale ko tamadrau ka solia tale vei Qorovarua. Sa qai vakataki rau tiko koya ko tamadrau me vaka koya. Sa qai dua na gauna sa tale ko tamadrau me solia vua na qase sa qai vakabutubutu tale ko Qorovaru, me tagica tale na manumanu sa qai vosa mai ko tinadrau. Me tovaki koya kagone sa vosa mai ko tinadrau sa qai vaka me yalo dokadoka me yalo viavialevu ni sa tovaki koya ko tinana. Sa qai tucake ko koya sa qai tucake ka satukuna me sa vosa ni yalayala vei tamana sa vinaka au sa na lako, ia na noqu lako ogo au na sega tale ni lesu mai au sa na lako sara ga vakadua. Sa qai kacivi iratou nai lala qase ogo mai na koro meratou sa gole sobu mai. Ni se bera ni ratou gole sobu mai sa qai solia mai ko tinadrau na dalo ka vakatokai tiko mai veikeimami e Serua na Matadra kei na kenai coi na Ota, me kedratou qa mai gaunisala. Eratou sa lako lako mai so ta vata kei na koro mai Droubuta, sa qai so nai lala era tukuna veiratou, ni ko iratou na veikau sobu mai ki matasawa. Sa qai lakolako mai eratou mai sotavata tale kei na so nai lala, eso tale na turaga ka ratou tiko mai na koro mai ra meratou veikau sobu. Koya na kenai karua edua na kenai wase levu eratou sa mai tawana tiko na koro ogo ko Korovisilou. Keitou lako lako mai keitou siro sobu sara mai ka yacovamai edua na delana ka keitou mai dabe kina ka sa voleka sara

Cont'd Page 3.

¶ mai ko Votualailaikoya na otela oqori mai Naviti Investment ena loma ni vanua e loma e Votualevu meratou vakasigalevu kina ena ota ka ratou kauta tiko mai. Eratou dabe ka ratou kana mai kea sa qai kau taucoko tu ni vanua koya na Ota, eratou sa gole sobu mai ka ratou sa mai tawana sara tiko na loma ni baravi mai Korolevu, koya ka tiko kina na otela. Eratou sa mai veitalanoa toka yani ka sa mai nodratou koro sara toka ka sa mai qai vakawati kina ko Qorovarua, ena gauna ka mai vakawati kina ni kawa turaga tiko gamai koya ka sa mai vakawati ko koya sa qai sucu na matai ni luvena, ka ratou basika kina ko iratou ka vakatokai tiko mai Serua ko iratou na vasu Toga. Sa oti koya eratou sa qai ~~wakatokai meitaka~~ ko iratou na Latianara, sa oti koya sa qai vakawati tale ko tamadratoa ka qai watina edua na yalewa tevoru. Qai sucu ga kina edua na luvena ka tagane duadua. Sa bula ko Tui sa qai tukuna yalewa oqov au sa lesu tale. Ena gauna sa lesu tale kina oqo sa qai bula mai ko koya na tagane oqo ka tina tevoru. Koya na tina tevoru oqo eratou sucu kina ka ratou basika kina ko iratou na tiko mai Culanuku mai Serua. Ko Latianara ka tiko ga mai Serua ka ulumatua ko iratou na vasu Toga. Oqo ko iratou na taukena dina nai tutu vaka Vunivalu mai Serua. Ia ko iratou na veikau sobu mai oqo sa qai tukuna tiko ko iratou mevaka ni se cauravou tiko mai ko Qorovarua sa qai tukuna toka ko iratou na lako mai Droubuta, Vuema ko iratou oqo eratou koro vata, ni dua na taciq e muri tiko mai oqo

Cont'd Page 4.

- mevaka me tacina tiko ko Qorovarua me sa qase tiko ko koya. Sa bulia tiko mai ko koya edua na bulibuli ni loma mevaka me sa lai tuakai Qorovarua. Na bulibulia ka vakatiko mai oqo sa vaka me mai diva sara, keitou mai toka mai Baravi koya sa qai mai raica toka ko koya ni tamata taucoko e vaka me vakarorogo taucoko tiko vei Qorovarua ni vaka me mana tiko, ka sau tiko, ka ra golevi koya mai na veivanua. Sa qai tu vua na vere ca okoya ka qai mai tomiki, me sa qai mai veretaki keitou nai lala keitou lako tiko mai oqo. Sa lako mai sa qai mai veretaki keitou mai Vunaniu, sa qai tau kina veikeimami mai loma ni korolevu ni keimami sa lako cake mai, ni sa viribai wavoki tu na koro ko Vunaniu. Ni keitou sa yaco yani ki matamata sa qai tukuni mai me keitou curu mai ki loma, ni mai vakacegu ni vakasigalevu. Qai ratou yalo kaukauwa na neitou qase sega tou lako yani na vere ka sa tiko mai loma na bai ni valu ka sa tu oqo na vere sa tiko. Eratou sa qai yalo qaqa na neitou qase ni ratou sa sega ni via curu yani ki loma, sega mo tu lewa na kequ lawa na magiti. Na magiti ka vakarautaka toka mai koya mevaka kedratou lawa, meratou na curu ki loma ni vale ki loma ni ba meratou lai dabe toka meratou vakasigalevuqai ratou laumoku. Eratou mai sega ni curu kina na loma ni ba oqo eratou qai lako cake mai. Eratou qai tawana tiko edua na delana ka tiko kina 'transmitter' ni kua ka vakatokai tiko ko Bawalu, eratou sa mai toka e kea ena delana eratou sa qai iro sobu vago ena bati ni ucuwai ki ra ni kuvu tiko kina edua na buka. Sa qai talatala

Cont'd Page 5.

- sobu mai ko Qorovarua meratou lai laurai mada se ko cei e vakuvu buka tiko. Eratou sa qai lako ka lai laurai ni so na marama era vakuvu buka tiko, so na turaga. Eratou sa qai kacivi cake yani sa qai tukuni kemudou na turaga dou yalo vinaka dou kauti au mada yani kina na yanuyanu oqo. Oqo nai talanoa au rogoca veira na qase, na kena qai vakadewataki toka mai vei au. E Serua oqo na yanuyanu e Serua e tai keitou lai moce ki kea ni sa bogi mai na vanua. Eratou sa toka mai kea sa malamalawa mai na mataka. Koya ka yadra e liu veiratou sa qai cici yani ki matasawa. Mani raica sara ko koya erua na delana, qai tukuna vaqo ka mani cici lesu tale ka lai vakayadrati ira mai na kena vo, ka tukuna vaqo veira kemunini raica mada na delana koya edua se rua, era qai tukuna vaqo sega erua. Ena gauna sa mate sobu kina ua eratou sa qai veikau kina yanuyanu. Koya na delana ka toka kina na vale ena gauna ni kua, ni ratou lako yani ki delana eratou qai raica ni dua na vuni senikau e toka e kea e rua toka na sena. Dou raica na vuni kau e serua toka ga, mevaka na nodratou raica tiko mai na delana koya edua se rua. Koya sa mani buli toka kina me yacana toka kina ko Serua. Ena nodratou yaco yani kina yanuyanu koya ka sa tawa toka. Edua na kena i wase ka ratou toka mai Vunaniu, Narukusara ko iratou oqo na yacadratou toka veikeimami na Yagonavawai, na muana ka tiko kina nai bulubulu ni kua. Ena muana e cake eratou tawana toka ko iratou mai Vunimoli, eratou dau qoli ko iratou.
- Vinaka, me toso toka ga na nodaru veitalanoa ni'u rogoca ni kena i balebale beka oqori ni ko talanoataka na yaca na

- Tuivanuakula, e rawa beka ni kemuni vakaraitaka ni rairai beka e kawa tiko vakaturaga na kawa nei Tuivanuakula ?
- Sa vinaka vakalevu baleta ni ko Tuivanuakula oqo au rogoca na kena i talanoa mai veira na noqu qase ena noqu ka gade tu yani ena rua na yabaki sa oti ki noqu i yavutu au mai lai kerea veiratou meratou yalo vinaka sara meratou talanoataka mada vakavinaka vei au nai tukutuku baleti na neitou i dewadewa. Baleta ni sa yaco tiko tiko cacati mai na nodatou yanuyanu mai Serua na lecaika ka sa rui tadre sara tiko ena gauna ni kua. Au mani kerei iratou kina na noqu qase meratou talanoataka vei au na ka dodonu, me'u rawa ni lako tale ki Serua kau lai talanoataka na ka dina. Eratou sa qai talanoa me baleti Tuivanuakula ena gauna ka caka kina na veitaucici turaga ko iratou oqo na luvei Rokomautu beka, sa qai winitaka ko Tuivanuakula, sa qai vosa ni veikalougataki koya ko Rokomautu ka tabki koya. Ka vaka kemudou na qase mo dou vakaliuci koya me nomudou turaga cecere duadua e Viti, era qai yalo ca kina na qase era sa qai dui gole koya ka dui taseba tu kina na qase e Viti, ko iratou kawa nei Rokomautu. Ena gauna era sa dui gole kina sa tokatoka oqo ko Tuivanuakula sa lai vakatagatagasa vua ni sa sega ni dua erau veitalanoa. Sa qai biuta mai koya ka gole sara ki Bua, sa lai tokatoka e Bua sa qai cowiri lesu tale mai ka mai tavutu sara na nona waqa e Tavua, na tobamai Tavua. Oqo koya ka cacavukavuka ga na talanoa ka talanoataki vei au, yaco mai ki Tavua sa qai biuta mai koya sa qai biuta mai kina loma ni toba ko Nadi. Ena gauna ka mai

Cont'd Page 7.

¶ toka kina ena loma ni toba ko Nadi sa qai mai watina kina na marama ni Navatulevu ena loma ni toba ko Nadi. Koya na nona vakawati kei na marama ogo ko ratou qai sucu kina ko iratou na veitacini, ko Tubuna ko ratou sucu kina ko iratou na tiko mai Korolevu ko iratou mai Naikoro, ko Qorovarua eratou mai sucu kina na Latianara, ka gone duadua veiratou ka ratou tiko mai Nadele ka sa Korobebe tiko ni kua. Ia ni sa tiko ko Tuivanuakula mai Korolevu mevaka ni'u sa vakaraitaka oti, na vosa ni veikalougataki ka cakava vua ko Rokomautu sa qai biutamai ko koya sa qai lako mai. Au na via vakaraitaka mada na noqu ka gole yani ki Cautata ena dua na gauna. Au ka gole yani ki Cautata ka keirau lai veitalanoa kei na dua na turaga ka yacana ko Poate Matairavula. Okoya ebau buta vinaka talega me baleti keda nai taukei. Au sa qai tarogi Poate Mataravula se sa tiko evei ko Tuivanuakula sa qai tukuna ko koya, ko koya edua na turaga levu sara ga okoya. Au tarogi koya ia sa tiko evei ena gauna ni kua. Sa qai tukuna ko koya ena dua na gauna e ka toka mai na loma ni colo veikemudou. Ogo na nona tiko mai Navosa, ia sa qai lako kivei. Sa qai biuta mai ka gole mai ki Bau mai na colo ko Bau ka mai sucu kina na Kovana vakacegu ko Ratu Jioji Kadavulevu. Koya na kena kawa au sa qai vakasamataka me'u rogoca na kena i talanoa au sa lai raica sara kina ni sa lai basika kina ko Ratu Cakobau ko Ratu Kadavulevu au sa qai lai nanuma sara na vosa ni yalayala ka tukuna vua ko Rokomautu mo dou vakaliuci koya me nomudou turaga ka liuliu mo dou vakarorogo vua ka sa i liuliu tiko ni kua. Koya ga ya na vanua na veikalougatataki nei Rokomautu

- koya ka sa veiliutaki tiko ni kua ko iratou na turaga ko Ratu Cakobau na turaga kovana vakacegu na turaga na Tui Kaba.
- Edua na ka au via karaitaka tiko ena nodratou ka tiko beka mai Korolevu beka eratou qai raica tiko mai edua na kuvu, se vaka cava e kuvu tiko mai vei na kubou ka lako tiko mai koya. Mevaka na nomu vakaraitaka toka ni gauna beka e liu edau tabu tu na vakuvu kubou, se na vakamakama vakaveitali me kekua ni kilai ni sa tawa tiko na vanua se donumaka tiko beka na gauna ni veivaluvaluti. Au kerea de rawa ni ko talanoataka me baleta na tikina koya.
- Au vakaraitaka toka na kuvu ni buka koya eratou toka mai Bawalu mai Serua ena rukuni delana koya e tiko kina edua na ucuwai. Ia na ucuwai koya e tiko kina edua na koro makawa ka sa tawa toka, ka ratou sa tiko mai Vunaniu ni kua ko iratou koya. Sa qai vakauti keitou wavoki mai ki Serua yanuyanu, keitou dewa sara mai ki Beqa, ka gole saramai ki Navua mani keitou lesu sobu saka tale keitou mai lai tawana tale toka na yanuyanu ogo ko Serua ka mani lewa kina ko iratou na neitou qase me sa lai nodratou koro beka ni vala ko Serua.
- N ikila beka edua na ka me baleta nai valu ?
- Nai valu ni ko iratou na noqu i tubutubu eratou dau vakatokai tu na Tausara, ni kenai balebale ni ratou dau sega ni tarovi rawa. Sa ravuravu tu ga sa sega ni dua na vanua meratou tarovi kina, ni ra sa gole yani mera sugu turaga yani veikeitou sa vakarorogo kina na matanitu vaka Korolevu eratou sa qai toka na sasavu kei Rewa, keitou vakaturaga ki Burebasaga vua na Roko Tui Dreketi, sa qai dua na gauna koya sa qai cabe mai

- edua na mataivalu ni Toga na mataivalu beka ni Lotu, ko Maa'fu mai via valuti Tui Cakau. Sa qai kereke mai ko Tui Cakau vua na Vunivalu mai Bau, ke dua na mataivalu e tiko, sa qai kereke kere yani na turaga na Vunivalu mai Bau ki Rewa, sa tukuni sara mai Rewa ni dua na mataivalu e tiko ogo edua na mataivalu nodratou na turaga ni Korolevu meratou sa lako yani. Sa qai lako mai ko iratou na mataivalu ni Korolevu ka yacana tiko na Tausara. Ka ratou sa lako eke meratou sa lai vukea na Tui Cakau, ratou biuta yani ka yaco yani ki Koro ka ratou lai vakacegu vakalailai ni sa biu ko Koro eratou sa qai vakadua sara yani ki Taveuni edua na koro ko Vuna. Eratou lai vakatikotiko ki kea meratou sa lai wareka tiko se siga cava ena yaco yani kina na mataivalu ni Toga. Ni ratou sa lai tiko mai kea erua na nodratou yavu ni vale levu e toka mai kea. Ni da tu mai na delana mai Vuna eda na rawa ni sorova sobu na yavu ni vale koya ka yacana toka ko Korolevu. Era tiko mai kea ka yacova na va na kaloko ena mataka lailai sa lako mai na mataivalu ni Toga mera sa valuti Tui Cakau, keitou sa qai namakau toka na mataivalu mai kea ni rauta toka na mataka caca sa qai cabe mai na i mataivalu ogo. Ni ra sa qai cabe sa qai caka nai valu e kea era sa qai soro ko Maa'ufu na qaqa ni toka ni ratou sa suka. Sa qai solia edua na ka veiratou na turaga ni Korolevu ko Tui Cakau nai yau kevaka me levu cake nai yau ena koro ogo ena cecere ena i yau wale tu ga. Ena yanuyanu ka toka ogori e wai ko Somosomo e wai au sa na solia veikemudou me nomudou i yau, ka yacani delana toka mai ko Korolevu. Eratou sa qai biuta tale mai ka ratou sa gole tale mai, ia edua nai wase

- ni qase ogo eratou sa tiko mai Natewa. Mai na loma ni koro ko Natewa edua na koro e toka mai kea ka yacana toka ko Korolevu. Eratou sa mani tiko yani kina na tiko eratou sa qai lako mai na kena vo, ka dua na vanua ogo mai Batiki ka ratou mai vakacegu kina ka tiko kina edua na yavu ni nodratou vale ni kua, sa sega ni macala vei au se koro cava. Eratou lako mai ko iratou ka ratou mai cegu sara e Bau. Ko iratou sa cabe mai Bau eratou sa cabe sara ki delai Bau sara ki cake, e vaka tu koya nai tukutuku au rogoca veira na noqu qase ka yacana toka ko Delaikorolevu, ka yacova tiko ni kua. Ni ratou sa tikotikoka ratou sa lako mai, ni vanua eratou lako kina na qase ogo eratou veiyacani tiko ko Korolevu. Eratou sa qai tukuna ko iratou ni veivanua kece eratou lako kinaeratou vaka-toka ga me ko Korolevu, tou sa vakayacana mada na delana ogo me ko Serua. Eratou sa qai lako mai ka vakadua sara mai ki ra ki Rewa eratou sa qai biutalesu tale mai ki Serua. Ni veivalu kece eratou lakova yani eratou qaqa kece tiko mai, ka yaco sara mai ki Loma nikoro mai Rewa, ka ratou manii lako, ia na neitou dau lako na tabu ni vakaisala, na tabu ni caveni tawelu ena loma ni koro e sega ni vakatabui veikeitou. Sa rawa ni keitou curu ga yani ni dredre ga na nodrei valu na qase, sega ni kena i balebale niu vakakabekabek keitou se me biuta edua ki ra sega au vakabibitaka tiko ga ni ko iratou na neitou qase eratou dau qaqa tu ga enai valu.
- Vinaka, mevaka me toso ga kina na nodaru veitalanoa, ko kila beka na ycani senikau koya ka ratou ka raica mai na delana ko Serua ?

- I kemuni au sega sara ga ni kila se cava na yacani senikau oqo.
Era tukuna ga na qase ni oqo na senikau ka rua toka na sena.
- Mevaka ni kemuni cavuta tiko na nomni mataivalu na Tausara,
au kerea de rawani ko talanoataka vei au na i sulu cava beka
era dau daramaka kei nai yaragi ka ra dau vakayagataka ena
gauna ni valu ?
- Na ka baleta na nodra i sulu kemuni au sega sara ga ni taura
rawa, na kau mera taurivaka na kau ga , nai wau, mevaka mai
na yanuyanu e Serua ni dua na wau ka vakayagataki ena gauna
ni valu se toka ga mai na vanua ka maroroi toka kina ka yacova
mai ni kua. Ena vale nei Ratu Isikeli ia sa yali na turaga oqo
ka sa taura tiko ena gauna ni kua na luvena ka tiko ena nona
loma ni vale. Nai wau koya , mevaka au sa vakaraitaka oti ni
ko koya na qase me veiwalitaka tiko ko koya na tikina koya.
Eratou sa qai nanuma na noqu qase meratou sa qai mai taura
tiko na vanua koya me nona vanua na turaga na Vunivalu .
- Mevaka me toso toka na nodaru veitalanoa e sega beka ni dua
na ka mera dau vakayacora ni ra se bera ni gole yani kina nai
valu ?
- Na tikina oqori au sega sara ni taura rawa, sega ni dua na kena
i talanoa me'u rogoca, me ra vakatabuya tiko ni ra se berani
ra gole yani ena i valu. Rai rai koya beka ga koya.
- Vinaka e rawa beka ni ko tukuna vei au se kau cava edau caka
kina nai wau ?
- Na kau oqo mai vei au mada ga au sega ni taura rawa se kau
cava ko ya na magimagi walega ratou ka talia na tukaqu se
toka na kina ena gauna oqo .

Cont'd Page 12.

- E vaka toka ogo na kena vavaku me rua na idi na balavu ni vanua e wavivi toka kina, ia sa vaka me sa balavu tiko mai na gauna sa vaka me sa tataseresere mai na magimagi ogo. Koya gona ni Wau ogo ka ra se vakayagataka sara na qase ena gauna ni valu e liu.
- Mevaka na nomu vakaraitaka tiko na wavivi tiko ni magimagi ogo ena wau, e vakaraitaka tiko beka edua na ka, au kerea de rawa ni ko solia edua na nomu vakasama se dua na ka ko bau kila tu beka me baleta na tikina koya ?
- Na ka me baleta na magimagi koya ni yalo vinaka au segasara ni taura rawa.
- Sa vinaka, me toso tiko ga na nodaru veitalanoa, au kerea de rawa ni ko talanoataka vakalekaleka vei au nai sulu cava beka era dau daramaka ena gauna ni valu, se dua beka na veiqaravi
- Au lecaika ena yasana ogori, e rairai beka edau caka edua na kena magiti.
- Kena i balebale mevaka ni kemuni sa vakaraitaka toka ni ra qaqa tacuoko mai ena valu sega sara ga ni dua me ravuti ira rawa.
- Ni ratou sa dau kaba i valu eratou dau sega ni dro lesu. Koya beka ka yaco mai kina na kerekere nei Tui Cakau mai Cakaudrove, mevaka ni tiko na kenai vakaraitaki ni dua tiko na neitou yanuyanu ka vakatokai toka me ko Somosomo i wai ka dua beka na kai valagi sa via lai volia sa qai tukuna vua ko koya na turaga na Tui Cakau sega na yanuyanu ogori e sega ni

- neitou na kena i taukei e tiko oqori mai Serua. Baleta tiko gona na nodra veisolisoli na gase ena gauna makawa. Keitou bose sara tiko ga na turaga ni Serua sa mai vakaraitaka veikeitou na turaga na Vunivalu nai vola ka lako mai vua na turaga na Tui Cakau. E vaka toka beka koya ni jka soli na yanuyanu koya mei kuri ni nona vakavinavinaka na Tui Cakau ena gauna ni valu.
- Sa vinaka ni se bera ga ni tini na nodaru veitalanoa, au kerea de dua tale beka na ko ni via tukuna, se dua na nomuni vakasala me baleta na nomudou vanua e Serua .
- Sa vinaka, edua ga na ka au via vakaraitaka walega veikeimami na kena gase e dodonu veikeimami me keimami vakaraitaka na ka dina mera kakua kinani lecaika kina na gone se qai tubu cake mai. Me ra kila tiko na nodrai dewadewa mai ka dodonu me vakaraitaki vakadodonu veira na tikina taucoko. Kevaka sa vakadewataki na ka lasu era na vakaloloma kina na gone, ni ka oqo e dodonu me vakaraitaki na kena ka dina.
- Vinaka au kerea mo vosoti au sara edua na taro, ni'u rogoca ena nodra i lakolako mai ka qai kedra i vaqa toka mai na dalo kei na Ota, kenai balebale tiko beka oqori ni kemudou kakana tiko beka vakaturaga se cava beka na nomu nanumia ena tikina koya ?
- Mevaka ni ratou ka sega ni vakamatataka sara vei au na tikina oqo, se cava na keitou kakana dina se cava na keitou cavuti dina. Eratou tukuna tiko ga ni koya na kakana ka kau mai oqo ena gauna eratou mai vakacegu toka kina ena vanua koya ka sa

- tu kina na Ota. Ia na keitou kaha dina na uvi, ia evia sese tiko ga vei au na yacana. Mevaka ni levu na vanua keitou dau valakova mai ka keitou cavuti tiko kina ko Korolevu.
- Au kerea de rawa ni ko vakamaca~~tataka~~ mada vei au mevaka ni sa tiko na turaga na Vunivalu, kei na kena veitarataravi sobu mai se ra tiko beka ko ira na nodra tamata .
- Au raica ga ni ko keitou na mataqali ogo ko Korolevu nona na Vunivalu na kena turaga okoya, mevaka ni liu tiko mai Serua, e toka edua na mataqali na Qaloqalo ni sa dau caka edua na bese vakavanua se caka edua na soqo vakavanua eratou dau taloca na mena yaqona na Vunivalu. E tiko tale edua na mataqali na Vunimoli okoya ko iratou na Dauqoli, e tiko tale na mataqali ko Molikula ko iratou ogo eratou tautauvata tiko meratou Ba ni Vale Levu. Me ratou kena Ba na Vunivalu me tautauvata beka na na nona Liga ni Wau na Vunivalu, edau na qaga ni Vunivalu, edua na mataqali ka sa via kawaboko toka ni kua eratou sega ni tiko mai Serua ni kua ni dua na kena i wase Beqa mai Raviravi, ka so e tiko mai Mau ka ratou mataqali na Kawaqo sa sega ni dua veiratou e tiko ni kua mai Serua. Eratou sa tiko mai Beqa ni kua ena koro ko Raviravi. Sa kena levu beka koya.